

Vragen en korte mededelingen

Merelnest. Op 16 mei j.l. was ik met de N.J.N. op excursie. Het excursiegebied bestond uit de schorren en slikken ten noordoosten van Biervliet. Toen we op de terugweg waren, liepen we nog al dicht langs een der krekken. Plotseling vloog er een Merel op uit de kantbegroeiing (struikachtig gewas, verder niet gedetermineerd). Toen we gingen kijken op de plaats waar de Merel was opgevlogen, bleek zich daar een nest met drie eieren te bevinden. Wel een vreemde plaats voor een merelnest, als men bedenkt, dat bij vloed het water zowat tegen het nest aanstaat. Verder waren er geen vogels in de buurt, behalve wat Kapmeeuwen en sterntjes, \pm 500—700 meter ten zuiden ervan. R. OKKER.

Een vreemde bezoeker. We zitten bij de tuindeur. Op drie meter afstand staat een Cotoneaster, waarin sinds lang de halve kokosnoten hangen voor de vogels. Elke ochtend, zodra de deur opengaat of er, in de winter, licht aangaat in de keuken, komen ze aanvliegen, mussen en mezen, zo prompt alsof ze Pawlow hebben gelezen.

Het is middag. Ineens zien we een grijzig hoopje langs de stam opkruipen. Het grijzige hoopje beweegt zich wat aarzelend in de richting van de kokosnoot. Maar het is nog geen meter van de grond of van alle kanten komen er mussen aanstormen die luid tsjilpend de takken rondom de indringer gaan bezetten. Het lawaai doet evenzeer nieuwsgierigheid als ergernis vermoeden. Het is zo groot, dat de indringer het opgeeft, zich laat zakken en schielijk verdwijnt. Het was een muis. Die Cotoneaster zit goed in zijn bladen. Des te opvallender is het, dat de mussen op tien of meer meters afstand het hoopje grijs eerder in de gaten hadden dan wij, die er met onze neus op zaten. Zou de muis overdag hebben geprobeerd wat hij gewend is ongestoord gedurende de nacht te doen?

Kleine keverorchis (*Listera cordata*) ook op Vlieland. Het R.I.V.O.N. stelde op verzoek van de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Voorlopige Natuurbeschermingsraad in mei 1959 een onderzoek in naar het voorkomen van *Listera cordata* op Vlieland. Op één plaats werd inderdaad *Listera cordata* gevonden, nl. in de bosrand van een 35-jarig bos van Oostenrijkse den bij de Nieuwe Kooi.

In de kruidlaag waren verder o.m. aanwezig: Zandzegge, Mannetjesereprijs, Schapegras, Zachte wit-

bol, Ruw beemdgras, Schermhavikskruid en Brede stekelvaren.

De Kleine keverorchis is nu bekend van de naaldhoutbossen van Schiermonnikoog, Ameland, Terschelling, Vlieland en Drente.

Dr. M. F. MÖRZER BRUIJNS.

Invasieleger van Moerasandijvie. Zaterdag 20 en zondag 21 juni 1959 bij droog zonnig weer en matige NO-wind werden de Amsterdammers verast door het merkwaardige verschijnsel van geweldige zwermen vruchtpluis, die op beide dagen uren achtereenvolgende neerkwamen met de dichtheid van een lichte sneeuwvui. Op de droge straten bleven de pluisjes niet liggen, maar werden door de luchtcirculatie voortgedreven en telkens weer omhooggevoerd. Op ruwe oppervlakken, zoals op een matje, blijven ze haken en bedekken ze spoedig het hele oppervlak als met een losse vacht. Bij de Amsterdammers ging het gerucht, dat dit „rietpluis” afkomstig is uit de nieuwe Zuiderzeepolders. Die herkomst zal wel juist zijn, maar dan niet van echt Riet, maar van Moerasandijvie, die daar in de laatste jaren ook enorme oppervlakten heeft bedekt.

Het was hier wel een indrukwekkende demonstratie van de betekenis van het Compositienvruchtpluis voor de soortsverspreiding. Al 100 jaar geleden heeft de grote Alphonse de Candolle tot z'n verwondering geconstateerd, dat het **niet** de soorten zijn met een speciale inrichting voor zaadverspreiding, die de grootste arealen op aarde hebben weten te veroveren. Ook latere plantengeografen zijn herhaaldelijk tot die conclusie gekomen. Het nut — moderner gezegd de „selectiewaarde” — van zulke verspreidingsmiddelen is blijkbaar niet gelegen in de mogelijkheid om over hele werelddelen te reizen, maar veeleer, om over een beperkt gebied snel alle vrijkomende geschikte plekken met zaden te overstroomden, in een verrassende bezetting met valschermtroepen, en er vóór alle concurrenten vaste voet te krijgen. J.Hs.

„Verrijking” van de natuur. Het zij ons vergund, naar aanleiding van het artikel van de heren Westhoff en Van Leeuwen in *De Levende Natuur* (62, 5/6, 1959) een korte opmerking te maken.

Uit de wijze waarop naar ons artikel in *Natuur en Landschap* (12, 2, 1958) wordt verwezen blijkt — enigszins tot onze verbazing — dat wij daarin niet

voldoende duidelijk zijn geweest. Wij hebben niet geschreven dat wij de natuur wilden verrijken (noch met, noch zonder aanhalingstekens); wij hebben alleen de vraag onder ogen gezien, op welke wijze iets zou kunnen worden gedaan tegen het feit, dat een aantal planten uit onze flora dreigt te verdwijnen, althans steeds zeldzamer wordt. En wij opperden de vraag of het ook verstandig zou zijn een aantal van deze bedreigde figuren over te brengen naar een reservaat. Daar de hortus „de Wolf” te Haren als zodanig nu reeds in aanmerking kan komen, vestigden wij op dit terrein speciaal de aandacht. Tevens spraken wij de hoop uit, dat het mogelijk zou worden, in de toekomst meer van dergelijke, kleine reservaten te stichten, bij voorkeur in de gebieden die nu reeds staatsreservaat of particulier reservaat zijn. Onze mening was, dat men eventueel „bepaalde soorten slechts naar bepaalde reservaten (zou) moeten brengen, nl. naar diegene, waarvan men weet of althans op wetenschappelijke gronden kan aannemen, dat de soort er vroeger gestaan heeft...”.

Het uitplanten van een aantal orchideeën in één der staatsreservaten in Zuid-Limburg, waarover door de heer Diemont in *Natuur en Landschap* (13, 1, 1959) uitvoerig is geschreven, zouden wij willen beschouwen als een stap, die in deze richting is ondernomen, al kan men wel enig bezwaar hebben tegen het feit, dat de heer Diemont ook planten uit het buitenland, zij het dan het aangrenzende buitenland, heeft gehaald.

Wij beseffen zeer goed dat de weg voor een dergelijk ondernemen lang zal zijn en dikwijls moeilijk begaanbaar. Dat er resultaten geboekt kunnen worden staat evenwel voor ons vast, dank zij onze ondervindingen op „de Wolf”.

Hortus „de Wolf”, Haren (Gr.).

Dr. CH. H. ANDREAS,
E. LAARMAN.

Knopbies (Schoenus nigricans) bij Zwartebroek. De Knopbies (*Schoenus nigricans*) is in ons land nagenoeg beperkt tot het Duin- en Waddendistrict. In het binnenland was tot dusverre nog slechts één recente groeiplaats met zekerheid bekend, nl. op het terrein Grote Zandbrink bij Asschat in de Gelderse Vallei, beschreven door J. Wilcke in jrg. 58 (1955) nr. 9 van dit blad. Ir. P. Tideman had de soort echter omstreeks 1942 ook waargenomen op het landgoed de Slichtenhorst bij Zwartebroek, eveneens in de Gelderse Vallei. Bij verschillende latere bezoeken aan dit terrein gelukte het niet, de Knopbies terug te vinden. Op 28 mei 1959 zijn C.

G. van Leeuwen, R. J. de Wit en ondergetekende hierin evenwel geslaagd. De Knopbies groeit er op een oppervlakte van ca. 20 m² nog vrij talrijk in een moerassig schraalland, samen met o.a. *Parnassia*, *Moeraswespenorchis*, *Vleeskleurige orchis*, *Vlozegge* (zeer veel), *Blonde zegge*, *Kruipwilg*, *Gevlekte orchis*, *Kleverig walstro*, *Kleine valeriaan*, *Lidrus*, *Blauwe knoop*, *Pijpestro*, enz., met enige opslag van *Els*, *Zachte berk* en *Grauwe wilg*. Dergelijke „orchideeënrijke blauwgraslanden”, een halve eeuw geleden in ons land nog vrij talrijk, zijn thans uitermate zeldzaam geworden.

R.I.V.O.N., Bilthoven.

V. WESTHOFF.

De wesp en haar prooi. Op 4 juli zagen wij te Bergeijk (N. Br.) van dichtbij, hoe een wesp de gevangen prooi behandelt, die hij tot voedsel voor de larven moet „bewerken”. Deze wesp, naar het uiterlijk een Boswesp zat onder een blad van de *Wederik* in de bekende houding, één poot geklemd tegen het bladoppervlak, de andere vijf poten rondom de prooi, een vrij grote vlieg. Wat mij ditmaal opviel, was, dat de vlieg voortdurend in roterende beweging werd gehouden. Meestal leest men kortweg, dat de wesp achtereenvolgens de uitstekende delen afbijt en zo het gespierde boststuk overhoudt. Hier was het echter beslist niet zo, dat de wesp het borststuk van de vlieg willens en wetens van de extremititeiten **ontdeed**. Toen mijn oog op de wesp viel waren de kop en de poten van de vlieg reeds verdwenen en **knaagde** de wesp voortdurend aan het ronddraaiende borststuk. Dit lag open en men kon de vliegspieren zien. Allengs veranderde de richting van de rotering zo, dat het achterlijf voor de kaken terecht kwam; dat leverde moeilijkheden voor het draaien op en viel toen aan een beet ten offer. Ik kreeg daardoor de indruk, dat de werkwijze van de wesp sterke overeenkomst vertoonde met die van de spin, wanneer deze zijn prooi al ronddraaiende in de spindraad rolt. De wesp zat zo, dat men van boven alleen de scheen en de tarsen van de ene poot zag, zelf zat ze in de schaduw onder het blad. ± 1933 verraste ik eens met een zaklamp een Hoornaar, die aan een peretakje hing (op ± dezelfde wijze) en een nachtvlinder bewerkte (dus in volslagen duisternis). Het roteren zag ik toen echter niet.

Bieselinge.

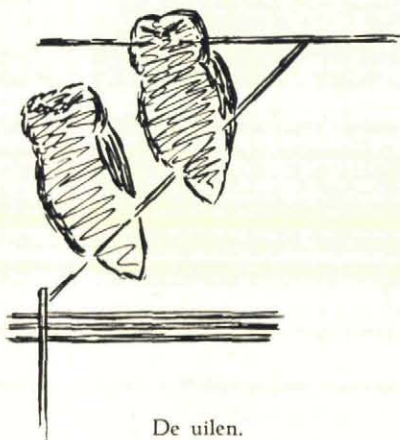
B. J. J. R. WALRECHT.

Hoornpit van een Oeros op Terschelling gevonden. Tijdens een wandeling langs het strand van Terschelling voor het tellen van stookolievogels werd op 20 mei bij paal 16 een hoornpit gevonden die er

erg „oud” uitzag. In de veronderstelling dat dit een hoornpit van een Oeros zou kunnen zijn, werd het voorwerp meegenomen en ter controle gezonden naar het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden. Dr. D. A. Hooijer deelde mede, dat de hoornpit inderdaad die van een Oerrund, *Bos primigenius* Bojanus was. De hoornpit wordt in het Rijksmuseum te Leiden bewaard.

Dr. M. F. Mörzer Bruijns.

Uilen. De vogelwereld, die aan de tuinen van ons huizenblok (grachtengorrel centrum Amsterdam) enig eigen natuurleven geeft, biedt nu al ruim een half jaar iets bijzonders, want afgelopen winter en voorjaar kon men vrij geregeld 's avonds een uit het middengedeelte (waar oude tuinhuisjes dommelen, maar ook tal van ahornbomen en een bruine beuk oprijzen) komend en dikwijls herhaald „Hoe, hoe, hoe” beluisteren, voortgebracht met de intonatie zoals een jonge haan kraait. Ons vogelboek gaf ons toen al aanwijzingen in een bepaalde richting.

De uilen.

Wij kregen de vogels echter pas 20 juni jl. te zien, toen na de scherpe roep „Koewie” (reeds eerder vernomen) twee exemplaren geruisloos vanuit de richting der bomen kwamen aanvliegen en op de televisie-antenne van een buurman een paar huizen verderop post vatten. In de heldere schemering kon men de vogels duidelijk als uilen herkennen. De vogels doken daarna in een veranda ernaast, waar overdag dikwijls voedselrestjes worden neergelegd (waarop waarschijnlijk muizen afkwamen) en het was grappig te zien hoe de initiatiefnemer zijn metgezel (een jong?) vanaf een kast door gebaren uitnodigde ook te komen.

Wij hebben de vogels daarna nog meermalen op genoemde plekken gadeslagen. Op een keel had een exemplaar zijn plaats op de antenne alleen in-

genomen (het jong?) Na korte tijd verschenen twee soortgenoten van de grachtkant boven de huizen, uitten geluiden als een huilend kind (steunen), de wachtende vogel ging ook op de wieken, voegde zich bij de aangekomene en het drietal verdween in de richting van de bomen.

Afgaande op de geluiden (en volgens het vogelboek Binsbergen-Mooij) zou men tot de „Bosuil” besluiten. De kleuren konden wij niet onderscheiden. *Geen oorpluimen aanwezig (zie fig.).*

H. H. PRELL.

Onderzoek aan de Havik. In verband met de achteruitgang en de over het algemeen onduidelijke stand waarin de Havik momenteel in ons land verkeert, is het gewenst een overzicht te verkrijgen over het voorkomen in en buiten de broedtijd van deze soort. Sinds de myxomatose het Konijn op vele plaatsen heeft doen verdwijnen en dus een belangrijk prooidier voor de Havik daar niet meer verkrijgbaar is, is het van belang om d.m.v. voedselonderzoek een duidelijker inzicht te krijgen in hoeverre de Havik voor de jacht en de algemene natuurbeschermingsbelangen van invloed, resp. tot schade of van nut is.

Waar verschillende waarnemers om uiteenlopende redenen hun gegevens over de Havik niet gaarne openbaar maken, willen we voorop stellen dat de mededelingen strikt vertrouwelijk behandeld zullen worden. In bepaalde gevallen kan — indien men dit wenst — met een enigszins vage plaatsaanduiding betreffende het broeden van de Havik volstaan worden.

Dit onderzoek geschiedt met medewerking van o.a. de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels en vele particulieren. Oproepen als deze zijn geplaatst in *Amoeba*, *De Levende Natuur*, *De Nederlandse Jager*, *Limosa*, *Natura*, *Vanellus*. Het *Vogeljaar* en *De Zwerver*. H. J. SLIJPER. Laren N.H., Schoolpad 9.

***Agrion splendens* betraapt bij het leggen van eieren onder water.** Op 4 juli waren wij getuige van een paring van twee exemplaren van de beekjuffer *Agrion splendens*. Kort na het paren was het wijfje opeens verdwenen, hoewel we het niet hadden zien wegvliegen. Wel hadden wij het zien „balanceren” op een op het water drijvende grashalm. Toen we goed toekeken zagen we onder dezelfde plaats tussen ondergedoken bladeren van Witte waterkers het wijfje heel langzaam in een spiraal naar beneden lopen langs de stengel, die het met het gekromde achterlijf telkens beetpakte. Het komt meer voor, maar blijkbaar wordt de beekjuffer bij het eierleggen zelden op heterdaad betraapt.

Biezeling.

B. J. J. R. WALRECHT.